

Veiligheid

Hoe kan een leerkracht de veiligheid zo goed mogelijk waarborgen binnen deze methode? Dit hoofdstuk is samengesteld aan de hand van de brochure 'Veiliger bewegingsonderwijs op de basisschool'. Zie www.kvlo.nl. De indeling en de teksten zijn afkomstig uit de brochure. De ingekaderde delen zijn de vertaalslag binnen de methode Basislessen Bewegingsonderwijs in de speelzaal.

Kerdoelen, vakwerkplan en lessenplan sluiten op elkaar aan

De kerndoelen van het bewegingsonderwijs zijn uitgewerkt in een vakwerkplan en het vakwerkplan is uitgewerkt in een lessenplan. Om ongelukken te voorkomen, is het belangrijk om na te denken over de inhoud en opbouw van de les én om de lesinhoud en lesopbouw vast te leggen in een vakwerkplan. Neem daarbij de kerndoelen voor bewegingsonderwijs als uitgangspunt. De kerndoelen worden in een vakwerkplan uitgewerkt in leerlijnen en te realiseren opbrengsten, die vervolgens in een lessenplan worden vertaald naar concrete activiteiten. Voor de vertaalslag van kerndoelen naar leerlijnen kunt u het Basisdocument bewegingsonderwijs gebruiken, een gezamenlijke publicatie van SLO (Stichting Leerplanontwikkeling) en KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding). Daarin staan twaalf leerlijnen met bijbehorende 'bewegingsthema's'.

De methode Basislessen Bewegingsonderwijs heeft de kerndoelen voor bewegingsonderwijs als uitgangspunt. Deze kerndoelen zijn uitgewerkt in 12 leerlijnen, die middels tussendoelen (www.tule.slo.nl) getoetst kunnen worden. In dit boek staan deze tussendoelen schematisch uitgewerkt en wordt per tussendoel aangegeven in welke les aan dit doel wordt gewerkt. De bewegingsthema's uit de 12 leerlijnen zijn terug te vinden in het overzicht van de verschillende lessen en activiteiten en het jaarprogramma (zie paragraaf 3.1). Dit gedeelte is nader uitgewerkt in een voorbeeldvakwerkplan met de methode Basislessen bewegingsonderwijs, te vinden via www.basislessen.nl/bewegingsonderwijs.

3.2 In het lessenplan wordt aandacht besteed aan het niveau van de kinderen

Het lessenplan sluit aan bij wat kinderen kunnen en borduur daarop voort.

In de methode wordt rekening gehouden met verschillen tussen de kinderen. In alle bewegingssituaties worden tegelijkertijd meerdere niveaus aangeboden, waardoor elk kind met succes kan deelnemen. Door het werken in kleine (5 á 6 kinderen), regelmatig vaardigheidshomogene groepen krijgen de kinderen veel ruimte en bewegingskansen. Doordat de bewegingssituaties zo worden aangeboden dat kinderen zelfstandig aan de slag kunnen, heeft de leerkracht de handen vrij om maatwerk te leveren en individuele kinderen leerhulp te bieden. In de methode wordt per activiteit aangegeven welke leerhulp de leerkracht kan bieden aan de 'Minder vaardige beweger' en de 'Vaardige beweger'.

3.3 In het lessenplan wordt aandacht besteed aan de organisatie van de les

Ongelukken tijdens bewegingsonderwijs worden vaak veroorzaakt door vermoeidheid van kinderen, onvoorzichtigheid, niet opletten, ruw gedrag, te grote groepen of verkeerde groepssamenstelling en het negeren van spelregels. Daar kunt u al in het lessenplan - bij het organiseren en voorbereiden van uw lessen - rekening mee houden. Enkele aandachtspunten.

3.4 Tijdens de les wordt rekening gehouden met de sfeer in de les

Plezier is van groot belang voor (blijvende) deelname aan bewegingsactiviteiten. Als kinderen geconcentreerd, betrokken en gemotiveerd bezig zijn, komt dat ten goede aan de veiligheid. De kinderen moeten aandacht hebben voor het lesonderdeel waarmee ze bezig zijn en voor hun groep. Zorg er daarom voor dat ze niet worden afgeleid. Voorkom te veel lawaai.

De vier bewegingssituaties die in elke les worden aangeboden, zijn zorgvuldig op elkaar afgestemd. Wat betreft ruimte, beleving, intensiteit, aantal kinderen, materiaal, e.d. Waar nodig wordt aangegeven dat het spelen in vaardigheidshomogene groepen wenselijk is, bijvoorbeeld bij een aantal tikspelen en bij stoeien. Door te werken op eigen niveau en in kleine groepen komen kinderen veel aan de beurt en ontstaan meer mogelijkheden en minder irritaties. In het theoretisch deel wordt beschreven wanneer groepen te groot worden t.o.v. de beschikbare ruimte en de aangeboden activiteit.

3.5 Er zijn regels die de veiligheid tijdens het bewegingsonderwijs verhogen

Bij Uitleg, Regels en Veiligheid wordt per bewegingssituatie aangegeven welke gedragsregels gewenst zijn en waar de leerkracht aandacht aan kan besteden. Zo wordt bij de Bobbelbaan aangegeven dat kinderen mogen inhalen, maar andere kinderen niet mogen aanraken of hinderen.

3.6 Kennis van riskante activiteiten

Per bewegingssituatie wordt in de methode aangegeven waar gevaar op de loer ligt. Zo kan een aantal tikspelen niet gespeeld worden op een gladde vloer en/of met gladde gym schoenen (beiden komen veel voor). Het gebruik van Ikea deurmatjes (stroef) in plaats van de gevaarlijk wegglijdende hoepel. Door slimme keerpunten bij de bobbelbanen te creëren lopen kinderen niet door tegen de muur. Daarnaast moet de leerkracht zelf aanvoelen en aangeven waar voor hem/haar de grens van het (on)gevaarlijke overschreden wordt. Deze grens kan per kind en per groep verschillen.

3.7 Welke ongelukken komen tijdens lessen bewegingsonderwijs vaak voor.

Tussen 2001 en 2005 werden jaarlijks gemiddeld 7000 leerlingen op een afdeling spoedeisende hulp van een ziekenhuis behandeld aan letsel dat ze opliepen tijdens bewegingsonderwijs. Goed voor bijna de helft van alle ongelukken op de basisschool. Als u weet wat er vaak misgaat, kunt u beter preventieve maatregelen treffen. Zie www.veiligheid.nl zoekwoord 'bewegingsonderwijs'.

De meest voorkomende ongelukken in de speelzaal zijn:

Botsingen	Vaak veroorzaakt door het rondrennen bij het begin van de les en het spelen van kriskras tikspelen (zonder obstakels). Zorg voor eenrichtingsverkeer bij de bobbelbanen en bij tikspelen (bijvoorbeeld bij de Leeuwenkooi).
Uitglijden	Zorg voor goed stroef schoeisel en een echte gymvloer i.p.v. een gladde vloer van bijv. marmoleum. Gebruik Ikea deurmatjes i.p.v. gladde hoepels. Geef geen les op een natte vloer.
Van een toestel afvallen	Zorg voor activiteiten die bij het niveau van de kinderen passen. Niet met teveel kinderen tegelijk. Bewaak de goede sfeer en gebruik alle matten.

3.8 Blijf op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van veiligheid binnen mijn vakgebied

Tip: Tijdschrift Lichamelijke Opvoeding van de KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding), www.kvlo.nl.

Via de website www.basislessen.nl worden gebruikers van de methode op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen m.b.t. veiligheid en aansprakelijkheid.

3.9 Kijk elke les de te gebruiken materialen na op veiligheid

Blijf iedere les oog houden voor gebreken aan te gebruiken materialen. Denk aan splinters (bijvoorbeeld aan een bank), stroefheid/gladheid (bijvoorbeeld van de vloer) en de staat waarin de (voet)ballen verkeren.

3.10 Overige aanbevelingen van de brochure 'Veiliger bewegingsonderwijs op de basisschool'

- ✓ Meld gebreken aan toestellen, accommodatie of materialen bij de directie
- ✓ De toestellen, accommodatie en materialen worden jaarlijks geïnspecteerd op veiligheid
Denk ook aan: uitstekende delen, gladde vloer, ruwe wanden, kapotte materialen, slechte akoestiek
- ✓ Er is helderheid over de regels voor het gebruik van de speelzaal
- ✓ De speelzaal is geschikt voor het onderwijs dat er gegeven wordt
Als leerkracht geeft u aan de schooldirectie aan welke materialen en ruimte u nodig heeft om uw vakwerkplan uit te voeren. U moet alle leerlijnen voor het bewegingsonderwijs in de speelzaal kunnen uitvoeren. Kan dat niet, dan moet de schooldirectie – afhankelijk van de situatie op school al dan niet in overleg met het bovenschools management - zorgen voor een oplossing of desnoods zoeken naar een andere accommodatie.
- ✓ Op school is een complete EHBSO-kit aanwezig, binnen een halve minuut te bereiken
- ✓ Een telefoon is binnen een halve minuut te bereiken
- ✓ Alle EHBSO-materialen worden regelmatig gecontroleerd en aangevuld
- ✓ Er is een protocol voor de wijze van handelen bij een ongeluk/blessure tijdens de les
- ✓ Het beschikken over een geldig EHBO diploma is raadzaam
- ✓ Ongelukken, blessures en bijna-ongelukken worden geregistreerd. Hiervoor zijn formulieren beschikbaar.
- ✓ De registratie wordt teruggekoppeld naar de schooldirectie
- ✓ Ook de veiligheidseisen van en voor de directie en bovenschoolse management zijn te vinden via de brochure 'Veiliger bewegingsonderwijs op de basisschool'.

